EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 06 04
COM(2025) 222 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Portugalijos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

{SWD(2025) 222 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Portugalijos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97[1], ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

Bendrosios nuostatos

(1) Reglamente (ES) 2024/1263, kuris įsigaliojo 2024 m. balandžio 30 d., nurodyti ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti užtikrinti patikimus bei tvarius viešuosius finansus, tvarų ir įtraukų ekonomikos augimą ir atsparumą pasitelkiant reformas bei investicijas ir neleisti susidaryti perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Reglamente nustatyta, kad Taryba ir Komisija, vadovaudamosi SESV nustatytais tikslais ir reikalavimais, Europos semestro kontekste vykdo daugiašalę priežiūrą. Europos semestrą visų pirma sudaro konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rengimas ir įgyvendinimo priežiūra. Be to, tuo reglamentu valstybės narės skatinamos prisiimti atsakomybę už fiskalinę politiką ir akcentuojamas vidutinės trukmės laikotarpis, taip pat veiksmingesnis bei nuoseklesnis vykdymo užtikrinimas. Kiekviena valstybė narė privalo Tarybai ir Komisijai pateikti nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio (priklausomai nuo nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės, 4 arba 5 metų) fiskalinį struktūrinį planą, kuriame išdėstomi jos fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai. Tame plane nustatytas grynųjų išlaidų[2] planas turi atitikti

[1] OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

[2] Grynosios išlaidos, apibrėžtos Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punkte: grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus: i) palūkanų išlaidas; ii) diskrecines pajamų priemones; iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų; iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui; v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

reglamento reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus bendroji skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama ne vėliau kaip iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, t. y. mažesnė nei 60 % bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas iki žemesnio už 3 % BVP pamatinę Sutarties vertę lygio ir (arba) toks išliktų. Koregavimo laikotarpis gali būti pratęsiamas ne daugiau kaip trejais metais, jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal reglamente nustatytus kriterijus.

(2) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241[3], kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – EGADP). Pagal EGADP valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. teikiama Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro prioritetus EGADP prisideda prie ekonomikos bei socialinio atsigavimo skatindama tvarias reformas ir investicijas, visų pirma remiančias valstybių narių žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinančias jų ekonomikų atsparumą. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, didinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą.

(3) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435[4] („REPowerEU“ reglamentu) siekiama laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padeda užtikrinti Sąjungos energetinį saugumą ir įvairinti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Portugalija į nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus.

(4) 2021 m. balandžio 22 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Portugalija Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal to reglamento 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi V priede pateiktomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną. 2021 m. liepos 13 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą[5], kuriuo patvirtinamas Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimas; 2023 m. spalio 10 d. pagal 18 straipsnio 2 dalį tas sprendimas buvo iš dalies pakeistas, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius

---

3 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

4 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1, ELI: http://data.europa. eu/eli/reg/2023/435/oj).

5 2021 m. liepos 13 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (10149/2021).

„REPowerEU“[6]. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Portugalija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tam tikros reformos ar investicijos tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesnės tos pačios reformos ar investicijos reikšmės turi likti pasiektos.

(5) 2025 m. sausio 21 d. Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria pritariama Portugalijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui[7]. Planas pateiktas pagal Reglamento (ES) 2024/1263 11 straipsnį ir 36 straipsnio 1 dalies a punktą, jis apima laikotarpį nuo 2025 iki 2028 m. ir jame pateikiamas fiskalinis koregavimas paskirstytas per ketverius metus.

(6) 2024 m. lapkričio 26 d. Komisija priėmė nuomonę dėl Portugalijos 2025 m. biudžeto plano projekto. Tą pačią dieną Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė 2025 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Portugalija nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2025 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Taryba Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos[8] priėmė 2025 m. gegužės 13 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2025 m. kovo 10 d.

(7) 2025 m. sausio 29 d. Komisija paskelbė konkurencingumo kelrodį – strateginę programą, kuria siekiama per ateinančius penkerius metus padidinti ES konkurencingumą pasaulyje. Joje nustatytos trys tvariam ekonomikos augimui būtinos transformacijos: i) inovacijos; ii) priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas ir konkurencingumo užtikrinimas ir iii) saugumas. Siekdama panaikinti atotrūkį inovacijų srityje, ES siekia puoselėti pramonės inovacijas, remti startuolių augimą įgyvendindama tokias iniciatyvas kaip ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija ir skatinti tokių pažangių technologijų kaip dirbtinis intelektas ir kvantinė kompiuterija diegimą. Siekdama žalesnės ekonomikos, Komisija parengė išsamų Įperkamos energijos veiksmų planą ir nustatė švarios pramonės kursą, kuriais užtikrinama, kad perėjimas prie švarios energijos išliktų ekonomiškai efektyvus, palankus konkurencingumui, visų pirma intensyviai energiją vartojančiuose sektoriuose, ir skatintų augimą. Siekdama sumažinti pernelyg didelę priklausomybę ir padidinti saugumą, Sąjunga yra įsipareigojusi stiprinti pasaulines prekybos partnerystes, įvairinti tiekimo grandines ir užsitikrinti prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų ir švarios energijos šaltinių. Šie prioritetai grindžiami horizontaliaisiais įgalinamaisiais veiksniais, t. y. reglamentavimo paprastinimu, bendrosios rinkos gilinimu, konkurencingumo finansavimu ir santaupų ir investicijų sąjunga, skatinimu ugdyti įgūdžius ir kurti kokybiškas darbo vietas ir geresniu ES politikos koordinavimu. Konkurencingumo kelrodis suderintas su Europos semestru, taip užtikrinant, kad

---

6 2023 m. spalio 10 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 13 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (13351/23).

7 2025 m. sausio 21 d. Tarybos rekomendacija, kuria pritariama Portugalijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui, OL C/2025/641, 2025 2 10.

8 2025 m. gegužės 13 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2025/2782, 2025 5 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

valstybių narių ekonominė politika derėtų su Komisijos strateginiais tikslais ir būtų laikomasi vienodo požiūrio į ekonomikos valdymą, kuriuo skatinamas tvarus augimas, inovacijos ir atsparumas visoje Sąjungoje.

(8) 2025 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau vykdomas paraleliai įgyvendinant EGADP. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įgyvendinti visapusiškai, nes šie planai padeda veiksmingai spręsti visus per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Šios konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra aktualios ir pagal Reglamento (ES) 2021/241 21 straipsnį iš dalies pakeistų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų vertinimui.

(9) 2025 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos apima pagrindinius ekonominės politikos uždavinius, kurie nepakankamai sprendžiami į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktomis priemonėmis, atsižvelgiant į atitinkamus uždavinius, nustatytus 2019–2024 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose.

(10) 2025 m. birželio 4 d. Komisija paskelbė 2025 m. Portugalijos ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant atitinkamas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodyti Portugalijai kylantys aktualiausi uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų.

Metinės pažangos ataskaitos vertinimas

(11) 2025 m. sausio 21 d. Taryba Portugalijai rekomendavo tokį didžiausią grynųjų išlaidų augimo tempą: 5,0 % 2025 m., 5,1 % 2026 m., 1,2 % 2027 m. ir 3,3 % 2028 m., kuris atitinka didžiausią bendrą augimo tempą, apskaičiuotą atsižvelgiant į 2024 m., t. y. 17,4 % 2025 m., 23,4 % 2026 m., 24,8 % 2027 m. ir 28,9 % 2028 m. 2025 m. balandžio 30 d. Portugalija pateikė metinę pažangos ataskaitą[9] dėl rekomenduojamo didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo laikymosi ir dėl reformų ir investicijų, kuriomis reaguojama į pagrindinius uždavinius, nustatytus šaliai skirtose Europos semestro rekomendacijose, įgyvendinimo. Metinė pažangos ataskaita taip pat atspindi Portugalijos pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas.

(12) Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jo padariniai yra egzistencinis iššūkis Europos Sąjungai. Komisija rekomendavo koordinuotai aktyvuoti Stabilumo ir augimo pakto nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, kad būtų galima remti ES pastangas greitai ir reikšmingai padidinti gynybos išlaidas, ir 2025 m. kovo 6 d. Europos Vadovų Taryba šiam pasiūlymui pritarė. Gavusi 2025 m. balandžio 30 d. Portugalijos prašymą, [data] Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria

[9] 2025 m. metinės pažangos ataskaitos pateikiamos https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en

Portugalijai leidžiama nukrypti nuo rekomenduojamo didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo ir jį viršyti[10].

(13) Remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis[11], Portugalijos valdžios sektoriaus perteklius sumažėjo nuo 1,2 % BVP 2023 m. iki 0,7 % 2024 m., o valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 97,7 % BVP 2023 m. pabaigoje iki 94,9 % 2024 m. pabaigoje. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 12,0 % grynųjų išlaidų augimo tempą 2024 m. 2025 m. metinėje pažangos ataskaitoje Portugalijos įvertintas grynųjų išlaidų augimas 2024 m. sudaro 11,6 %. Komisijos vertinimu, grynųjų išlaidų augimas buvo didesnis, nei nurodyta metinėje pažangos ataskaitoje. Komisijos skaičiavimų ir nacionalinių valdžios institucijų įverčių skirtumas atsiranda dėl to, kad, Komisijos vertinimu, diskrecinės pajamų priemonės turės didesnį pajamas mažinantį poveikį, visų pirma su gyventojų pajamų mokesčiu susijusioms priemonėms. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika[12], apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, buvo skatinamoji (jos kryptis – 1,6 % BVP).

(14) Remiantis metine pažangos ataskaita, pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamos Portugalijos biudžeto projekcijos, numatoma, kad realusis BVP augs 2,4 % 2025 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,4 % 2025 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 1,8 % 2025 m. ir 2,2 % 2026 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,1 % 2025 m. ir 2,0 % 2026 m.

(15) Metinėje pažangos ataskaitoje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus perteklius sumažės iki 0,3 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos sumažės iki 91,5 %. Šie pokyčiai atitinka 3,4 % grynųjų išlaidų augimo tempą 2025 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus perteklius bus 0,1 % BVP. Pertekliaus sumažėjimas 2025 m. daugiausia atspindi fiskalinės politikos priemonių numatomą poveikį, dėl kurio turėtų padidėti išlaidos, visų pirma viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir socialinių pervedimų, ir sumažėti pajamos dėl atnaujintos jaunimo gyventojų pajamų mokesčio sistemos ir pelno mokesčio paskatų. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 6,1 % grynųjų išlaidų augimą 2025 m. Šias didesnes, nei nurodyta metinėje pažangos ataskaitoje, grynųjų išlaidų augimo projekcijas lemia mažesnės Komisijos apskaičiuotos išlaidos, finansuojamos iš ES pervedimų, ir tai, kad išlaidos pagal teismo sprendimą, kuris dar turi būti priimtas, nėra klasifikuojamos kaip vienkartinės priemonės. Remiantis Komisijos įverčiais, 2025 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus skatinamoji ir jos kryptis sudarys 1,4 % BVP. Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų sumažėti iki 91,7 %. Skolos santykio su BVP sumažėjimas 2025 m. daugiausia atspindi palankų palūkanų normų ir augimo skirtumą kartu su numatomu pirminiu pertekliumi.

---

10 Tarybos rekomendacija, kuria Portugalijai leidžiama nukrypti nuo rekomenduojamo grynųjų išlaidų plano ir viršyti jo viršutinę ribą (Nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos aktyvavimas), [Įrašyti: OJ C/2025/xxx, 2025 x x].

11 Eurostato euro rodikliai, 2025 04 22.

12 Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones, bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų Sąjungos fondų, pokyčio skirtumas.

(16) Pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2025 m. bus finansuojamos valdžios sektoriaus išlaidos, sudarančios 1,5 % BVP, palyginti su 0,7 % BVP 2024 m. Išlaidų finansavimas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama suteikia galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Portugalijos valdžios sektoriaus balansui ir skolai.

(17) Portugalijos valdžios sektoriaus išlaidos gynybai 2021–2023 m. išliko stabilios ir sudarė 0,8 % BVP[13]. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad ir 2024, ir 2025 m. išlaidos gynybai turėtų išlikti stabilios ir siekti 0,8 % BVP. Palyginti su 2021 m., šis rodiklis nepakito. Nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos taikymo laikotarpiu (2025–2028 m.) Portugalijai leidžiama peržiūrėti valdžios sektoriaus išlaidų prioritetus arba padidinti valdžios sektoriaus pajamas, kad nuolat didesnės gynybos išlaidos nekeltų pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu.

(18) Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad Portugalijos grynosios išlaidos turėtų padidėti 6,1 % 2025 m. ir 18,8 % 2024 ir 2025 m. vertinant kartu. Remiantis Komisijos 2025 m. pavasario prognoze, numatoma, kad 2025 m. Portugalijos grynųjų išlaidų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitiks 0,4 % BVP metinį nuokrypį[14]. Numatoma, kad 2024 ir 2025 m. vertinant kartu, bendras grynųjų išlaidų augimo tempas taip pat viršys rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitiks 0,5 % BVP nuokrypį. Atsižvelgiant į lankstumą dėl didesnių gynybos išlaidų, suteiktą pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, bendras nuokrypis nuo grynųjų išlaidų lieka stabilus ir sudaro 0,5 % BVP, t. y. neviršija 0,6 % BVP bendro nuokrypio ribos.

(19) Be to, Taryba rekomendavo Portugalijai iki 2024–2025 m. šildymo sezono laipsniškai panaikinti neatidėliotinas energijos paramos priemones. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad, nors grynosios biudžeto išlaidos[15] neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2024 m. sudarys 0,3 % BVP, numatyta, kad 2025 m. jos sumažės iki 0,1 %. Tik dalis neatidėliotinos energijos paramos priemonių iki 2024–2025 m. šildymo sezono buvo laipsniškai panaikintos. Tai ne visai atitinka Tarybos rekomendaciją.

(20) Į metinę pažangos ataskaitą neįtrauktos biudžeto projekcijos po 2025 m. Remiantis iki galutinio Komisijos 2025 m. pavasario prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, prognozėje numatoma, kad 2026 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 0,6 % BVP. Valdžios sektoriaus balanso pokytis 2026 m. iš esmės atspindi poveikį dėl sumažinto pelno mokesčio tarifo, kuris apibrėžtas 2025 m. Valstybės biudžeto įstatyme, ir iš EGADP paskolų finansuojamų viešųjų investicijų paspartėjimą. Šie pokyčiai atitinka 6,3 % grynųjų išlaidų augimo tempą 2026 m. Remiantis Komisijos įverčiais, 2026 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus skatinamoji ir jos kryptis sudarys 1,2 % BVP. Komisija numato, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2026 m. pabaigos sumažės iki 89,7 % Skolos santykio su BVP sumažėjimas

[13] Eurostatas, valdžios sektoriaus išlaidos pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (COFOG).

[14] Nuo 2026 m. šie skaičiai bus kontrolės sąskaitoje, kuri bus sukurta pagal Reglamento (ES) 2024/1263 22 straipsnį.

[15] Šis skaičius rodo metines tų priemonių biudžeto išlaidas, įskaitant pajamas ir išlaidas, ir, kai taikytina, atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

2026 m. daugiausia atspindi tolesnį palankų palūkanų normų ir augimo skirtumą ir numatomą pirminį perteklių.

Pagrindiniai politikos uždaviniai

(21) Visuomenės senėjimas ir mažėjantis darbingo amžiaus gyventojų skaičius daro neigiamą poveikį Portugalijos einamojo finansavimo modelio pensijų sistemos tvarumui. Nors tikimasi, kad valstybės išlaidos pensijoms didės, sistemoje bus mažiau įmokų mokėtojų. Numatoma, kad 2046 m. pensijų išlaidos pasieks aukščiausią tašką (15,2 % BVP) ir Portugalijos pensijų išlaidų santykis su BVP bus vienas iš trijų didžiausių Europos Sąjungoje[16]. Tačiau, jei 2025 m. vienam pensininkui tenka beveik du įmokų mokėtojai, numatoma, kad 2046 m. tokių bus maždaug vienas. Dėl to susidariusį valstybinės pensijų sistemos deficitą reikės kompensuoti nacionaliniais ištekliais vykdant pervedimus iš nacionalinio biudžeto arba Portugalijos valstybinės pensijų sistemos rezervo fondo (*Fundo de Estabilização Financeira da Segurança Social*). Gyventojų senėjimas daro įtaką Portugalijos viešiesiems finansams ne tik dėl jo poveikio valstybinei pensijų sistemai, bet ir dėl poveikio mokesčių sistemai. Pavyzdžiui, dėl sumažėjusio darbingo amžiaus asmenų skaičiaus galėtų sumažėti pajamos iš darbo jėgos apmokestinimo. Pastaraisiais metais Portugalija įgyvendino reformas pensijų sistemos tvarumui sustiprinti, pavyzdžiui, indeksuodama teisės aktais nustatytą pensinį amžių iki tikėtinos gyvenimo trukmės. Vis dėl to tokia politika, kaip ankstyvo išėjimo į pensiją sistemos ir specialūs įmokų tarifai, didina spaudimą šalies valstybinei pensijų sistemai ir galėtų paveikti jos tvarumą.

(22) Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug vienos kitas papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos ne vėliau kaip 2026 m. Jos turėtų padėti veiksmingai spręsti visus atitinkamose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Portugalijos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį trumpą laikotarpį labai svarbu užbaigti veiksmingą gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad spręsdama atitinkamus uždavinius Portugalija paspartintų reformų ir investicijų įgyvendinimą. 2025 m. gegužės 13 d. Taryba priėmė įgyvendinimo sprendimą, kuriuo iš dalies keičiamas Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimas, siekiant atsižvelgti į objektyvias aplinkybes, trukdančias laiku įgyvendinti kai kurias investicijas. Tačiau vis dar kyla problemų, susijusių su administraciniais gebėjimais, viešųjų pirkimų taisyklėmis ir ilgomis leidimų išdavimo procedūromis, kurios visų pirma daro poveikį dideliems investiciniams projektams. Kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą laiku, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas.

(23) Portugalijoje paspartėjo sanglaudos politikos programų, apimančių paramą iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF), „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) ir Sanglaudos fondo (SF), įgyvendinimas. Svarbu ir toliau

[16] European Commission, 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022-2070), Institutional Paper 279, April 2024.

dėti pastangas siekiant užtikrinti, kad šios programos būtų greitai įgyvendinamos, ir kartu kuo labiau padidinti jų poveikį vietoje. Siekdama didinti konkurencingumą ir augimą, Portugalija jau imasi veiksmų pagal savo sanglaudos politikos programas. Tačiau Portugalijai toliau kyla sunkumų, įskaitant susijusius su konkurencingumo didinimu, be kita ko, kuriant ar gaminant ypatingos svarbos technologijas, įgūdžių trukumu ir įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktimi, hidrologinio atsparumo didinimu, visų pirma Algarvėje ir Alenteže, ir būsto įperkamumu ir prieinamumu. Pagal Reglamento (ES) 2021/1060 18 straipsnį, per sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą Portugalija turi peržiūrėti kiekvieną programą, atsižvelgdama, be kita ko, į 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius. 2025 m. balandžio 1 d. priimtais Komisijos pasiūlymais[17] kiekvienos programos laikotarpio vidurio peržiūros rezultatų vertinimo pateikimo terminas pratęsiamas po 2025 m. kovo 31 d. Taip pat suteikiama lankstumo galimybių, kuriomis siekiama padėti paspartinti programų įgyvendinimą, ir paskatų valstybėms narėms sanglaudos politikos išteklius paskirstyti penkioms Sąjungos strateginėms prioritetinėms sritims, t. y. strateginių technologijų konkurencingumui, gynybai, būstui, hidrologiniam atsparumui ir energetikos pertvarkai.

(24) Europos strateginių technologijų platforma (STEP) suteikia galimybę investuoti į vieną iš pagrindinių ES strateginių prioritetų, stiprinant ES konkurencingumą. STEP parama nukreipiama per 11 esamų ES fondų. Valstybės narės taip pat gali prisidėti prie programos „InvestEU“, kuria remiamos investicijos į prioritetines sritis. Portugalija galėtų pasinaudoti šiomis iniciatyvomis, kad paremtų ypatingos svarbos technologijų, įskaitant švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas, kūrimą arba gamybą.

(25) Be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais ES fondais, Portugalijai kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su: i) jos pensijų sistemos tvarumu, ii) supaprastinimu, iii) verslo aplinka, iv) moksliniais tyrimais ir inovacijomis, v) galimybėmis gauti finansavimą ir augimo finansavimą, vi) mokesčių administravimu, mokesčių slėpimu ir vengimu, vii) teisėkūros kokybe, viii) transportu, ix) atsinaujinančiųjų išteklių energija, x) energetikos infrastruktūra ir tinklais, xi) energijos vartojimo efektyvumu, xii) aplinkos politika, xiii) išteklių valdymu, xiv) būstu, xv) įgūdžiais, xvi) kokybiškomis darbo vietomis ir xvii) socialiniu teisingumu.

(26) Kaip nustatyta konkurencingumo kelrodyje, visos ES, nacionalinės ir vietos institucijos turi dėti daug pastangų, kad būtų parengtos paprastesnės taisyklės ir paspartintos administracinės procedūros. Komisija nustatė plataus užmojo tikslus dėl administracinės naštos mažinimo: ne mažiau kaip 25 % visoms įmonėms ir ne mažiau kaip 35 % MVĮ; ji taip pat parengė naujų priemonių šiems tikslams pasiekti, įskaitant sistemingą ES teisės aktų bazės testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir aktyvesnį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais. Siekiant įgyvendinti šiuos plataus užmojo tikslus, Portugalija taip pat turi imtis veiksmų. 51 % įmonių mano, kad jų įmonei vykdant verslą Portugalijoje problemų kelia sudėtingos administracinės procedūros[18]. Nepaisant pastaraisiais metais padarytos pažangos, administracinė ir reguliavimo našta

[17] Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO, kuriuo dėl konkrečių priemonių strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056, COM(2025) 123 *final*.

[18] „Businesses' attitudes towards corruption in the EU“ (liet. „Įmonių požiūris į korupciją Europos Sąjungoje“, greitoji apklausa, „Eurobarometro“ ataskaita (2024 m. balandžio mėn.).

tebėra didelė kliūtis Portugalijos įmonių veiklai. Daugiau kaip 83 % Portugalijos įmonių teigia, kad verslo reguliavimas yra kliūtis investicijoms (palyginti su 66 % Europos Sąjungoje). Be to, įvertinus 2023 ir 2024 m. EBPO produktų rinkos reguliavimo rodiklius, Portugalija užimą devintą vietą nuo galo iš 38 EBPO šalių. Šios kliūtys mažina Portugalijos rinkų patrauklumą, konkurenciją ir Portugalijos įmonių gebėjimą plėstis, diegti inovacijas ir didinti produktyvumą. Visų pirma, įmonės ir toliau praneša apie ilgas pramonės licencijų ir leidimų išdavimo procedūras, kurios, jų nuomone, yra didelė kliūtis investicijoms. Nepaisant tam tikros pažangos, padarytos siekiant sutrumpinti ir supaprastinti šiuos procesus, vietos valdžios institucijos susiduria su sunkumais įgyvendindamos naująsias procedūras, o praktika įvairiuose regionuose ir savivaldybėse gali labai skirtis. Taip pat vis dar yra kliūčių norintiems naudotis keliomis mažmeninėmis ir profesinėmis paslaugomis, nors Portugalija šiuo atžvilgiu jau pasiekė tam tikros pažangos, pavyzdžiui, 2023–2024 m. persvarstė kelių savireguliuojamų profesijų teisines sistemas.

(27) Per pastaruosius kelerius metus pagerėjo sąlygos finansavimą siekiančioms gauti įmonėms, o įmonių, kurios galimybę gauti finansavimą nurodo kaip investavimo suvaržymą, dalis dabar iš esmės atitinka ES vidurkį. Tačiau Portugalijos įmonės daugiausia remiasi bankų paskolomis ir vidiniu finansavimu. Kiti finansavimo šaltiniai, pvz., rizikos kapitalas ir nuosavas kapitalas, pastaraisiais metais buvo naudojami vis labiau, bet jie tebėra naudojami gerokai rečiau už ES vidurkį. Portugalijos kapitalo rinkos tebėra nepakankamai išplėtotos ir sudaro tik 24,4 % BVP, palyginti su 67,6 % vidurkiu ES lygmeniu. Portugalijos valdžios institucijos pradėjo ir sustiprino keletą iniciatyvų, kuriomis siekiama remti investicijas į privatų ir rizikos kapitalą, pavyzdžiui, įstaigos *Banco Português de Fomento* valdomą kapitalizacijos ir atsparumo fondą, programas, kuriomis remiami startuoliai arba kurios skirtos konkretiems sektoriams, taip pat neseniai atliktą kapitalo rinkų kodekso peržiūrą. Tačiau Portugalijai reikia tolesnės pažangos, kad pasivytų Europos partneres ir pritrauktų daugiau privataus akcinio kapitalo investuotojų ir investicijų, galbūt įskaitant rizikos pasidalijimą tarp viešojo ir privačiojo sektoriaus subjektų, siekiant orientuotis į įmones, turinčias didesnį augimo potencialą, ir į sektorius, pasižyminčius dideliu našumu. Plačiau naudojant nuosavo kapitalo priemones, be kita ko, būtų remiami startuoliai ir inovacijos, didinami vietos įmonių pajėgumai plėsti savo veiklą, gerinama valdymo praktika ir didinamas našumas. Finansinis raštingumas Portugalijoje yra silpnas ir 2023 m. „Eurobarometro“ finansinio raštingumo apklausoje tik 16 % portugalų gavo aukštą balą, o tai yra antras blogiausias rezultatas Europos Sąjungoje. Finansinį raštingumą šalyje būtų galima pagerinti, kad būtų galima veiksmingiau paskirstyti santaupas ir pagerinti įmonių supratimą apie kiekvienos esamos finansinės priemonės konkrečią naudą ir riziką.

(28) Portugalijos mokesčių sistemoje labai paplitusios fiskalinės išlaidos. Keliuose skirtinguose teisės aktuose numatyta daugiau kaip 500 fiskalinių išlaidų. Ši priemonė gali padėti veiksmingai pasiekti konkrečius politikos tikslus. Tačiau taip pat dėl jos negaunamos pajamos, mokesčių sistema tampa sudėtingesnė ir ji gali turėti įtakos pajamų nelygybei. Portugalija žengė pirmą žingsnį kovodama su dideliu fiskalinių išlaidų skaičiumi – įsteigė naują mokesčių politikos padalinį (vadinamą U-TAX), kuris siekia stebėti ir vertinti fiskalines išlaidas. Prie mokesčių sistemos sudėtingumo prisideda pelno mokesčio struktūra. Jo tarifų struktūrą sudaro ir valstybės mokesčiai, ir savivaldybių taikomi papildomi mokesčiai. Valstybės mokestis priklauso nuo kiekvienos įmonės apmokestinamojo pelno sumos. Papildomai savivaldybės gali nustatyti iki 1,5 % papildomą mokestį. Todėl, atsižvelgiant į įmonės dydį ir vietą, teisės aktais nustatytas pelno mokesčio tarifas gali siekti nuo 12,5 % iki 30,5 %. Ši

struktūra taip pat galėtų atgrasyti įmones nuo veiklos plėtros, trukdyti didesnei masto ekonomijai ir susijusiam efektyvumo didinimui ir kartu ji didina pelno perkėlimo šalies viduje galimybes. Mokesčių administravimo klausimu Portugalijos negauta mokesčių nepriemoka BVP atžvilgiu išlieka viena didžiausių Europos Sąjungoje.

(29) Teisingumo sistema tampa veiksmingesnė, tačiau ir toliau susiduriama su sunkumais, susijusiais su ilgomis bylų nagrinėjimo procedūromis ir dideliu neišspręstų bylų skaičiumi, ypač administraciniuose ir mokesčių teismuose. Bus svarbu, kad Portugalija ir toliau mažintų neišspręstų bylų skaičių ir jų nagrinėjimo trukmę tiek pirmosios instancijos, tiek antrosios instancijos teismuose, ir užtikrintų, kad teisingumo sistemai būtų skiriama pakankamai išteklių.

(30) Pastaraisiais metais investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą padaugėjo, tačiau jų vis dar nepakanka, kad Portugalijos nacionalinė mokslinių tyrimų ir inovacijų sistema pasiektų ES vidurkį. Išlaidų moksliniams tyrimams ir plėtrai dalis BVP atžvilgiu 2024 m. padidėjo iki 1,7 %, nes padidėjo privačiosios išlaidos, tačiau viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir plėtros intensyvumas išliko stabilus ir siekė 0,6 %. Portugalijos valdžios institucijos įgyvendino įvairias mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo programas. Tačiau kelios iš jų, pavyzdžiui, telkimo ir žaliosios darbotvarkės, bus užbaigtos tik per ateinančius kelerius metus. Nors iš šių programų tikimasi ilgalaikės naudos, bus labai svarbu, kad Portugalija pasibaigus šioms programoms išlaikytų tinkamas paskatas moksliniams tyrimams, plėtrai ir inovacijoms. Todėl bus labai svarbu įvertinti ir įgyvendinti patikimas politikos priemones, taip pat remti efektyvias išlaidas orientuojantis į sektorius, kuriuose yra didžiausias augimo ir pridėtinės vertės potencialas.

(31) Kalbant apie teisėkūros kokybę, Portugalija poveikio vertinimais ir *ex post* politikos vertinimais naudojasi tik ribotu mastu. 2021 m. Portugalijoje buvo padaryta didelė pažanga įgyvendinant *ex ante* politikos vertinimus, įsteigus nacionalinę įstaigą „PlanAPP“, kuri padeda rengti viešąją politiką. Tačiau *ex post* poveikio vertinimai nėra įprastai vykdomi ir taikomi tik tam tikriems teisės aktams. Platesnis *ex post* vertinimų naudojimas suteiktų valdžios institucijoms galimybę geriau įvertinti naujų politikos priemonių ir teisės aktų poveikį, taip pat įvertinti jau atliktų *ex ante* vertinimų veiksmingumą. Taip pat būtų galima padidinti suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo teisėkūros procese skaidrumą.

(32) Portugalija vis dar labai priklauso nuo importuojamo iškastinio kuro: 2023 m. jos energijos rūšių derinyje nafta ir dujos atitinkamai sudarė 47,2 % ir 16,8 %. Daugiausiai galutinės energijos (37,5 % visos suvartojamos energijos) yra suvartojama transporto sektoriuje. Transporto sektorius labai priklauso nuo naftos ir naftos produktų, kurie sudaro 92 % jo galutinės energijos suvartojimo, o tai parodo didelę šalies priklausomybę nuo iškastinio kuro. Portugalijoje subsidijos iškastiniam kurui didelės ir iki 2030 m. jų laipsniškai panaikinti neplanuojama. Visų pirma subsidijos iškastiniam kurui, kuriomis tikslingai nesprendžiamos nei energijos nepritekliaus, nei realios energetinio saugumo problemos, kurios trukdo elektrifikacijai ir nėra itin svarbios pramonės konkurencingumui, galėtų būti laipsniškai panaikintos prioriteto tvarka. Portugalijoje tokios subsidijos iškastiniam kurui, kaip krovinių vežimo bendrovėms ir viešajam transportui taikomi mokesčių už dyzeliną sumažinimai ir atleidimai nuo jų, yra ekonomiškai neefektyvios, lemia tolesnę priklausomybę nuo iškastinio kuro ir neskatina pereiti prie elektromobilių ir kitų tvarių sprendimų. Investicijos į darnų judumą ir geležinkelių infrastruktūrą, kuriomis užtikrinama sklandi integracija į ES tinklą, paspartintų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, padidintų atsparumą, sumažintų regionų skirtumus ir skatintų socialinę sanglaudą.

(33) Portugalija priima teisės aktus, kuriais siekiama palengvinti leidimų išdavimo procedūras. Tačiau tie teisės aktai vis dar yra pernelyg sudėtingi, ypač kalbant apie teritorijų planavimą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis, ir trūksta standartizuotų taisyklių ir aiškių gairių. Portugalijos valdžios institucijoms trūksta priemonių, kurias naudojant būtų galima nuolat stebėti atsinaujinančiųjų išteklių energijos jėgainių teisės aktų įgyvendinimą ir pažangą, be to, jos dažnai neturi reikiamų techninių įgūdžių projektams vertinti. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų Portugalijoje vis dar nedaug, todėl yra galimybių palengvinti jų licencijavimą ir sukurti paskatų sistemas. Siekdama paspartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą, Portugalija galėtų toliau tęsti pastaraisiais metais padarytą pažangą siekiant supaprastinti leidimų išdavimo procesą, be kita ko, didindama leidimų išdavimą vykdančių viešojo administravimo institucijų pajėgumus, labiau skaitmenizuodama atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir konsoliduodama bendrą reguliavimo sistemą. Taip pat vertėtų imtis tolesnių veiksmų, kuriais būtų skatinamas pasigamintos energijos vartojimas (įskaitant ant stogo pasigamintą saulės energiją) ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos. 2023 m. Portugalija iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, paremtų hidroenergija ir stipriais vėjais, pagamino 87,7 % šalies elektros energijos – tai naujas rekordas. Labiausiai padidėjo iš saulės pagaminamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekis – iki 36 %. Reikšmingas atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies padidėjimas turėjo įtakos dideliam elektros energijos kainų mažėjimui: jos nukrito žemiau prieškrizinio lygio. Integruojant daugiau atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir didėjant paklausos elektrifikavimui, tolesnės investicijos, kad būtų galima plėsti ir modernizuoti elektros energijos tinklą, skatinti iškastinio kuro nenaudojančius sprendimus, pavyzdžiui, kaupimą ir paklausos atsaką, ir toliau skaitmenizuoti tinklą, bus būtinos siekiant užtikrinti elektros energijos tinklo pusiausvyrą ir didesnį stabilumą didmeninėje elektros energijos rinkoje. Dėl skaidrumo trūkumo, susijusio su turimais skirstomojo tinklo pajėgumais ir plėtros planais, plėtotojams sunku planuoti ir investuoti į naujus projektus. Labai svarbu supaprastinti prijungimo procedūras, padidinti prijungimo prie tinklo skaidrumą ir numatyti aiškią ilgalaikę aukcionų planavimo sistemą. Be to, atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams trukdė logistikos problemos, komponentų trūkumas ir mažesnis pelningumas, todėl juos įgyvendinti vėluojama. Paskatos toliau plėtoti ilgalaikes sutartis, pavyzdžiui, elektros energijos pirkimo sutartis (EEPS), taip pat padėtų padidinti rinkos stabilumą, nes padidintų ilgalaikį tvarumą ir atitinkamai investicijų į atsinaujinančiųjų išteklių energiją patrauklumą. Tačiau šiuo metu Portugalijoje atsinaujinančiųjų išteklių EEPS yra ribotos, jų sudaryta tik dėl 0,42 GW. Nors Portugalija deda pastangas siekdama padidinti elektros energijos tinklų sujungimo su Ispanija lygį, šis elektros energetikos sistemų sujungimo lygis vis dar nesiekia 2030 m. tikslų.

(34) Didelė Portugalijos gyventojų dalis patiria energijos nepriteklių. Siekdama spręsti didelės priklausomybės nuo iškastinio kuro pastatuose problemą ir sumažinti energijos suvartojimą, Portugalija galėtų dėti daugiau pastangų energijos vartojimo efektyvumo srityje, be to, kas nustatyta šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane. Intensyvinant esminės renovacijos skatinimo pastangas, be kita ko, teikiant techninę pagalbą pareiškėjams, būtų galima paspartinti energinės renovacijos projektų vykdymą. Be to, Portugalijai galėtų būti naudinga sustiprinti finansavimo programų sistemą ir taip kuo geriau pasinaudoti privačiosiomis investicijomis į renovaciją siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą. Tai darydama Portugalija galėtų skirti daugiau dotacijomis grindžiamų išteklių namų ūkiams, kuriems jų reikia.

(35) Portugalija gerokai atsilieka nuo ES vidurkio pagal žiedinės ekonomikos lyginamuosius indeksus, taip pat pramonės išteklių našumo tikslus ir atliekų tvarkymo rodiklius, o regionų skirtumai yra dideli. Vidutinis komunalinių atliekų perdirbimo lygis yra ypač žemas (30,1 % 2023 m., t. y. toli nuo ES tikslo iki 2025 m. pasiekti 55 %) ir skiriasi priklausomai nuo regiono. 2023 m. Portugalijos žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis siekė 2,8 % – gerokai mažiau nei 11,8 % ES vidurkis. Tam tikra pažanga padaryta nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis įgyvendinant iniciatyvas ir teisės aktus. ES fondų ir privačiojo sektoriaus parama bus labai svarbi siekiant įgyvendinti perdirbimo ir žiedinės ekonomikos tikslus, be kita ko: i) vykdant investicijas į rūšiuojamojo atliekų surinkimo infrastruktūrą, ii) plėtojant arba pritaikant atliekų apdorojimo įrenginius ir iii) vykdant technologinius patobulinimus, kad visoje šalyje būtų galima taikyti tarifų „mokėk už tiek, kiek išmeti“ programą.

(36) Portugalija, ypač jos pietiniai regionai, labai kenčia nuo gamtinių pavojų, tokių kaip sausros, gaisrai ir potvyniai, kurie tampa vis dažnesni ir intensyvesni dėl klimato kaitos. Sumažėjęs metinis kritulių kiekis, vandens trūkumas ir didėjantis laikinis kintamumas daro poveikį upių srautams, vandeningojo sluoksnio atsikūrimui bei potvynių rizikai ir tai savo ruožtu veikia daugelį ekonomikos sektorių, pavyzdžiui, žemės ūkio, geriamojo vandens ir energijos, įskaitant hidroenergiją, gamybą, o kartu dėl didėjančių sąnaudų ir viešųjų finansų tvarumą. Portugalija padidino savo gebėjimą prisitaikyti prie klimato kaitos, be kita ko, parengdama sektorinius prisitaikymo prie klimato kaitos planus. 2024 m. Portugalija baigė rengti nacionalinį prisitaikymo prie klimato kaitos iki 2100 m. veiksmų planą, tačiau būtų svarbu prisitaikymą prie klimato kaitos papildomai įtraukti į vandentvarkos politiką. Įgyvendindama integruotos ir tvarios vandentvarkos strategiją, įskaitant naujausią strategiją „Vanduo, kuris suvienija“, Portugalija galėtų užtikrinti, kad svarbiausi sektoriai vis dar turėtų prieigą prie vandens, kartu užtikrindama, kad ekologinėms funkcijoms, visų pirma jautrioms ir didelės biologinės įvairovės ekosistemoms, pavyzdžiui, šlapynėms, užtektų geros kokybės vandens. Vandens sektoriaus valdymo struktūros supaprastinimas taip pat padėtų užtikrinti veiksmingą koordinavimą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis. Siekiant pagerinti vandentvarką, labai reikia papildomų investicijų į nuotekų surinkimą ir valymą, nuotėkių tinkluose mažinimą ir geresnę (vandens kiekio ir kokybės) stebėseną. Ypatingą dėmesį būtų galima skirti: i) kraštovaizdžio natūralios sugeriamosios funkcijos atkūrimui; ii) gruntinio vandens gavybos mažinimui; iii) šlapynių ir upių, įskaitant salpas, atkūrimui; iv) kitų gamtos procesais pagrįstų sprendimų diegimui. Be to, Portugalija galėtų pasinaudoti pakartotinio vandens naudojimo galimybėmis.

(37) Portugalijoje vis dar kyla sunkumų dėl sveikatos priežiūros prieinamumo ir šalies ilgalaikės priežiūros sistema nėra parengta sparčiai senėjančiai visuomenei. Apskritai šalies sveikatos sistema veikia palyginti gerai ir Portugalija įgyvendina svarbias reformas, įskaitant pirminės sveikatos priežiūros ir psichikos sveikatos priežiūros reformas, taip pat nacionalinės sveikatos priežiūros tarnybos ligoninių valdymo modelio reformą. Be to, Portugalija investuoja į sveikatos priežiūros infrastruktūrą ir paslaugas visoje šalyje, be kita ko, pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Tačiau nacionalinei sveikatos priežiūros tarnybai vis dar labai trūksta sveikatos priežiūros darbuotojų, o tai daro poveikį sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui, pavyzdžiui, lemia ilgą laukimo laiką ir netolygias galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas skirtingoms pajamų grupėms ir regionams visoje šalyje. 2020–2024 m. nacionalinėje sveikatos priežiūros tarnyboje buvo užpildyta tik maždaug pusė laisvų gydytojų etatų, be to, šalis susiduria su didele studijas baigusių slaugytojų emigracija. Nors pastaraisiais metais buvo dedamos tam tikros pastangos

didinti karjeros nacionalinėje sveikatos priežiūros tarnyboje patrauklumą, būtų galima supaprastinti ir pagreitinti įdarbinimo procedūras, kad būtų galima greitai įdarbinti reikiamus specialistus ir tebepritraukti sveikatos priežiūros darbuotojus. Be to, beveik ketvirtadalis Portugalijos gyventojų yra 65 metų amžiaus arba vyresni, jų sveiko gyvenimo metų rodiklis yra žemesnis už ES vidurkį ir viešosios investicijos į ilgalaikę priežiūrą yra mažesnės už ES vidurkį, o ilgalaikės priežiūros paslaugų aprėpties rodikliai visuose regionuose vis dar yra žemi. Nors pastaraisiais metais darbuotojų skaičius padidėjo, jų nepakanka poreikiui patenkinti, todėl labai pasikliaujama neformaliaisiais slaugytojais. Atsižvelgdama į šiuos aspektus ir kartu išsaugodama nacionalinės sveikatos priežiūros tarnybos tvarumą, Portugalija galėtų remti ilgesnį savo gyventojų kokybišką gyvenimą ir užtikrinti, kad būtų patenkinti pagyvenusių žmonių priežiūros poreikiai.

(38) Įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis yra kliūtis konkurencingumui ir našumui. Įgūdžių pasiūla neatitinka rinkos poreikių, o tai lemia darbo jėgos trūkumą įvairiuose sektoriuose, be kita ko, informacijos ir technologijų srityse. Pagrindinė kliūtis, apie kurią praneša įmonės, yra tai, kad trūksta tinkamų įgūdžių turinčių darbuotojų. Įgūdžių ir paklausos neatitiktis taip pat lemia aukštą jaunimo nedarbo lygį (2024 m. jis siekė 21,6 %, palyginti su 14,9 % Europos Sąjungoje), nes daugelis nedirbančių jaunuolių turi per žemą kvalifikaciją arba kvalifikaciją srityse, kuriose įsidarbinimo galimybės šalyje mažos. Portugalijai taip pat galėtų būti naudinga patikima būsimų rinkos poreikių prognozė, kuri padėtų geriau suderinti aukštojo mokslo pasiūlą ir rinkos paklausą bei padėtų pasirinkti profesiją. Be to, kintančiai ekonomikai reikalingų įgūdžių ugdymui papildomai trukdo mažėjantis suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose (nuo 38 % 2016 m. iki 33 % 2022 m.). Nepaisant naujausių priemonių, kuriomis suaugusieji skatinami įgyti naujų žinių ir mokytis, įskaitant investicijas pagal Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įmonės ir bendrovės galėtų dar labiau įsitraukti į įgūdžių ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo veiklą ir skatinti suaugusiųjų mokymosi kultūrą šalyje. Be to, Portugalijos gyventojų kvalifikacijos lygis apskritai vis dar yra žemas (2023 m. žemą išsilavinimo lygį turėjo apie 41 % 25–64 m. amžiaus asmenų, t. y. gerokai daugiau nei 24,7 % ES vidurkis), o tai yra nuolatinė kliūtis našumui šalyje. Vis dėlto pastaraisiais metais padaryta reikšminga pažanga didinant gyventojų kvalifikacijos lygį. Siekiant išlaikyti šią pažangą, šaliai galėtų būti naudinga spręsti pastaraisiais metais padidėjusio (nuo 6 % 2021 m. iki 8,1 % 2023 m.) mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus problemą.

(39) Būsto kainos Portugalijoje nuolat auga ir per pastarąjį dešimtmetį pralenkė ES vidurkį. Didelė paklausa didžiuosiuose miestuose ir populiariose turistinėse vietovėse iš esmės lėmė būsto ir nuomos kainų augimą, ir yra labai didelių skirtumų, palyginti su šalies vidiniais regionais. Ši padėtis daro poveikį darbo jėgos judumui ir prieinamumui, taip pat jaunimo perspektyvoms. Įperkamo būsto trūkumas taip pat lemia didėjantį benamių ar neoficialiose gyvenvietėse gyvenančių asmenų skaičių. Portugalija įgyvendina priemones, kuriomis siekiama plėsti socialinių ir įperkamų būstų ūkį, tačiau jų vis dar labai trūksta. Kita vertus, dėl pastaruoju metu nuolat mažos statybos apimties trūksta naujų būstų už įperkamas kainas. Daug tuščių namų ir apleistų pastatų – kurių yra maždaug 700 000 – suteikia galimybę į rinką įtraukti daugiau būstų, ypač vietovėse, kuriose jų trūksta. Be to, Portugalijai galėtų būti naudinga remti efektyvesnius viešojo transporto sprendimus ir investuoti į kitų teritorijų patrauklumą, kad būtų sumažintas spaudimas vietovėms, kuriose būstų labai trūksta. Galiausiai, sprendžiant Portugalijos būsto problemas reikės visapusiško požiūrio, nes sprendimai, kuriais siekiama didinti pasiūlą, turi būti derinami su priemonėmis, kuriomis paklausos dinamika ir paskatos integruojamos ir į nuomos, ir į nuosavybės rinkas.

(40) Atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2025 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų 2025 m. rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Portugalijai skirtos 2, 3, 4 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti 2025 m. rekomendacijoje išdėstytą pirmą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl konkurencingumo, 3, 4 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti antrą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl atsparumo, o 1 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti trečią euro zonai skirtą rekomendaciją dėl makroekonominio ir finansinio stabilumo,

REKOMENDUOJA Portugalijai 2025 ir 2026 m. imtis šių veiksmų:

1. Didinti bendras gynybos išlaidas ir pasirengimą pagal 2025 m. kovo 6 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas. Laikytis 2025 m. sausio 21 d. Tarybos rekomenduoto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo ir kartu pasinaudoti galimybe pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą didinti gynybos išlaidas. Imtis priemonių vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam pensijų sistemos tvarumui užtikrinti.

2. Atsižvelgiant į pagal Reglamentą (ES) 2021/241 taikomus reformų ir investicijų užbaigimo laiku terminus, paspartinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Paspartinti sanglaudos politikos programų (ERPF, TPF, ESF+, Sanglaudos fondo) įgyvendinimą, pasinaudojant, kai tinkama, laikotarpio vidurio peržiūros teikiamomis galimybėmis. Optimaliai pasinaudoti ES priemonėmis, įskaitant programos „InvestEU“ ir Europos strateginių technologijų platformos taikymo sritį, siekiant padidinti konkurencingumą.

3. Supaprastinti reglamentavimą, tobulinti reguliavimo priemones ir sumažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą, visų pirma mažinant kliūtis pramonės licencijų išdavimui ir šalinant kitas kliūtis, trukdančias plėsti jų veiklą ir skatinti inovacijas bei našumą. Skatinti privačiąsias investicijas į rizikos kapitalą ir privatų akcinį kapitalą vietos įmonėms, įskaitant rizikos pasidalijimą tarp viešojo ir privačiojo sektoriaus subjektų, ir gerinti finansinį raštingumą. Didinti administracinių ir mokesčių teismų efektyvumą, kad būtų sutrumpinta procedūrų trukmė. Didinti mokesčių sistemos veiksmingumą, visų pirma didinant jos administravimo efektyvumą ir mažinant susijusią administracinę naštą. Skatinti įrodymais grindžiamą politikos formavimą, be kita ko, atliekant viešosios politikos *ex post* vertinimus. Vykdant su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Stiprinti suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir didinti skaidrumą rengiant viešąją politiką.

4. Mažinti bendrą priklausomybę nuo iškastinio kuro transporto sektoriuje, visų pirma laipsniškai panaikinant subsidijas iškastiniam kurui ir investuojant į darnųjį transportą, visų pirma geležinkelius, atsižvelgiant į regionų skirtumus. Toliau spartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą sukuriant nuspėjamą reglamentavimo sistemą su aiškiomis skaitmeninėmis procedūromis, pagal kurias išduodami leidimai, be kita ko, kolektyviniam pasigamintos energijos vartojimui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms. Didinti elektros energijos rinkos stabilumą sudarant ilgalaikes sutartis, investuojant į energijos kaupimo pajėgumus ir taikant paklausos atsako priemones. Stiprinti elektros energijos perdavimo ir skirstomojo tinklo pajėgumus, gerinti prijungimo procedūras ir didinti jų skaidrumą, kad būtų skatinamos investicijos į nacionalinį tinklą. Dėti daugiau politikos pastangų

siekiant suteikti ir įgyti žaliajai pertvarkai, ypač viešojo administravimo srityje, reikalingų įgūdžių ir kompetencijų. Spartinti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą skatinant finansines programas, kad būtų pritraukta privačiųjų investicijų, ir remiant namų ūkius, kurie patiria energijos nepriteklių. Sudaryti geresnes sąlygas pereiti prie žiedinės ekonomikos, visų pirma didinant atliekų prevencijos, perdirbimo ir pakartotinio naudojimo apimtį, kad mažiau atliekų patektų į sąvartynus ir deginimo įrenginius. Gerinti vandentvarką, kad būtų stiprinamas prisitaikymas prie klimato kaitos ir būtų užtikrintas ilgalaikis ekonominis ir aplinkos atsparumas. Įgyvendinti integruoto vandens išteklių valdymo strategiją ir supaprastinti vandens išteklių valdymą. Skatinti investicijas į nuotekų surinkimą ir valymą, nuotėkių mažinimą ir vandens stebėseną, plėtoti gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir vandens telkinių atkūrimą, taip pat gerinti vandens taupymą ir pakartotinį vandens naudojimą.

5. Užtikrinti vienodas galimybes gauti kokybišką sveikatos ir ilgalaikę priežiūrą, kartu išsaugant nacionalinės sveikatos priežiūros tarnybos tvarumą. Mažinti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį gerinant gyventojų įgūdžių lygį ir užtikrinant, kad švietimas ir suaugusiųjų mokymasis labiau atitiktų darbo rinkos poreikius. Spręsti būsto įperkamumo ir prieinamumo didelės paklausos vietovėse problemą šalinant kliūtis, trukdančias išsinuomoti laisvus namus ir renovuoti apleistus pastatus, ir skatinti efektyvias viešojo transporto jungtis, kad būtų sumažintas spaudimas būsto kainoms miestų centruose ir padidintas kitų teritorijų patrauklumas.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė